

27/25

V a k a r a s t ā s t i .

Novembra beigās sanāca bieza ziema ar salu un pārtauca iekšas darbus. Vīri taisījās braukt mežā. Pienāca ziņa, ka arī Leišos daudz sniega, un laiks notaisījies uz ilgāku salu. Sazinājās ar apkārtējām mājām. Arī tur bāza ceļa kules un rīkoja ragavas. Meži, kuŗos grāfs deva cirst malku pagasta ļaudīm, bij ap desmit jūdžu tālu, staigni, purvaini, un tikai ziemā iebraucami. Tad arī brauca turp no vairākām mājām kopā, jo jādzīvo bij nedēļām ilgi, kamēr sagatavoja malku un varēja atgriezties pilniem vezumiem.

Anneles tēvs, kā arvien, bij darba vadītājs un pirmais aizbraucējs. Serdes nu palika tukšas. Aužamo pārklāja ar baltu dvielī, lai nepieput. Spolējamo ratiņu nolika kaktā, tītavas salocīja; vietas, kas tā bij aizņemtās darba rīkiem, nu bij brīvas un klajas kā svētdienā. Bet vīrus aizbraucam, lai arī kā to gribēja, Annele redzēt nedabuja; kā daudzas svarīgas darīšanas, tā arī aizbraukšana notika jau ap gaiļiem, kad Annele vēl gulēja dziļā miegā.

Diena pagāja gaŗa un garlaicīga. Lai gan varēja izšauties laukā, kad tik iegribējās, tomēr nebij par to tāda prieka, kā kad tāds izskriešanas brītiņš bij noknapināts un atlicināts no pasteidzināta darba. Dziļais sniegs arī kādas tālas gaitas nepieļāva. Un ko arī lausties caur biezo sniegu laukā, kad lielais Ķirkanču sils bij tepat Anneles klusajā kaktiņā. Kad tik aizvēra acis, tad viņš tur bij ar lāčiem un vilkiem, ar bezgalīgājiem ceļiem, ar zaļu skuju būdām meža un lieliem uguns- kuriem, ap kuŗiem vīri sēdēja vakaros un stāstīja pasakas, ar tumšu, tumšu nakti, ar tādiem biezokņiem, kā ne adata neizlīda cauri, ar daudziem, daudziem strādniekiem, kas cirta, zāģēja, skaldīja, kā viss mežā dārdēja. Un kad ierunājās Anneles tēvs, tad lielais mežs atskanēja kā pulkstenis. Annele skaidri dzirdēja, ka runāja tēvs, un kā klusi sanēdamas atbildēja viņam lielās egles un priedes un bērzi, viens par otru. Viens par otru, tēva balsi tālāk dodami, lielie koki to izvadīja cauri Ķirkauču soliem, pāri lielājiem ceļiem un laukiem pie Anneles loga.

Pret vakaru atbrauca paunu žīds Simkus un taisījās uz naktsmāju ņemšanu. Bet padzirdējis, ka vīru nav mājā, nobijās un uztraucās: "Oi, kad es būte zinājus, ka jums nav neviene vīre, es nebūtu braukus," Simkus žēlojas. Jo kad nu apzinot zagļi, ka mājās nav stipru ļaužu un uz-

RVLM
33675

Big R2/16

brūkot taisni tādā naktī, kas tad lai glābjot žīdu un viņa paunu. Ilgi viņš sēdēja uz gaŗā sola pie galda, šņāca caur lielājām nāsīm, kā caur plēsām, un nesaprotami žīdiski apspriedās ar sevi, kā ar otru žīdu: Braukt uz citām mājām, vai palikt še? Bet uz kuriem lai brauc, kad visās tā pate indeve. Beidzot viņš tomēr nolēma palikt Ilēnos, kad bij dabujis naktsmāju atļauju, nojūdza zirgu, krekšķēdams un vaidēdams iestiepa tad savu paunu istabā, novietoja kaktā zem puīšu sola, savāca vecus maisus, pakulu kodelas un citas dažādas vērpuma atmetas un meta tai virsū. Nu tak neviens zaglis nezinās, ka tur Simkus pauna.

Kad jau bij iedegta uguns, un Karlīne priecīga uzprasīja Simkam parādīt lakatus un kartonus, viņš, bailīgi apkārt skatīdamies, klusā un rāmā balsī atteica: "Ko nu rādes! Kad Dievs palīdzes nodzīvot par to nakti līdz svētdienem, tad rādes!"

Pātarus nomurminājis un puslīdz apmierinājis, Simkus sēdēja pie galda stūra, kartupeļus pie savas silķes astes lobīdams. Arī jau citi jau taisījās ēst vakariņas, kad Citrons, kas jau visu laiku nemierīgi nurdēdams bij skraidījis ap māju, sāka tik piepeži un nikni riet, itkā kādam nupat kluptu uz papēžiem. Tam vajadzēja būt svešniekam, un Citrons viņu jau plēsa pie pašām durvīm. Tūlīt viņš vērs durvis un nāks iekšā. Simkam aiz bailēm izkrita nazis no rokām, viņš uzlēca kājās, bāls un drēbēdams ieplēta rokas: "Lautine, lautine, vine nāk, vine nāk! Es ese pagalem!" Un nezinādams kur, laidās uz Anus kaktu. Bet vecā Anus grūda to nost no savas vietas un kļiedza tik pat stipri pretī: "Vai Tu klusēsi, žīd, un ļausi, lai ienāk cilvēks istabā! Kādus laupītājus tad Tu gaidi? Kas Tevi gan nāks zagt? Varbūt tur nāk viens pavisam godīgs cilvēks."

Atvērās durvis un ar jautru, mīlīgu labvakaru ienāca vecais Bungatiņš ar koka kāju. Visi, kas nobaidījušies gaidīja ienākam svešo, priecīgi atņēma labvakaru, bet Simkus palika pat pārgalvīgs, ka kundziski uzsita Bungatiņam uz pleca un teica: "Nu, Bungatine, Tu vece nabage, ko Tu skrej apkārt pa lielēm tumsēm un baide laudis."

Bungatiņu uzņēma visi, kā mīļu ciemiņu, zinādami, ka nu būs liela stāstu klausīšanās. Viņš bij ne tik vien bībeles un pātaru skaitītājs, bet arī daudz jautru dziesmu zinātājs, jocīgu un drausmīgu stāstu stāstītājs un visiem labs atjokotājs.

Kas pazina labāki par Bungatiņu turku zemi, lielo turku karu, kurā tas vēl bij zaudējis savu kāju, un slaveno krievu bēgšanu no turkiem?

BYEM
83675
Big R 2/16

Kas zināja ticamāki pastāstīt par pagasta vareno un muižas kungu dēkām? Viņš visus bij redzējis, pie visiem notikumiem bijis klāt. Ar briesmīgo Ugrafu izrunājies kā ar brāli un lielājai vācu moderei, kas pavasaros ar lielu nūju, saulītē, uz pilskalna sēdējama, dzinuse gaitnieces ledainajā Tervetā, velēt lielos muižas audekļu blākus, šai lielājai moderei viņš pateicis: "Nu, mīlo gazpažiņ, ej nu un paraug pate, kā ir, kad padanco iekš ledaino ūdentiņu!"

Nepacietīgi Annele grozas ap Bungatiņu. Nemaz nevar vērot, vai sāks viņš reiz stāstīt savus stāstus, vai ne, tik gausi ēd kumosu pa kumosam, ar nazi nogrūzdams un mutē iemezdams, pie tam plaši un gari izrunādamies par visu, ko ieprasas kāds no mājeniekiem.

Būs laikam lielu lūdzams un skubinams. Kad kāds jel to darītu! Un Annele uzelpo, kad arī beidzot Karlīne paliek nepacietīga.

"Nu, kas tad bij ar to Tavu stāstīšanu?"

"Ko lai es stāstu? Es nekā nezinu."

"Ko nu mēļo? Nezini! Stāsti vien."

"Par ko Tu gribi dzirdēt?"

"Tu tak ar pazini Pelu?" ieprasas Anus.

"Kā nu nepazinu? Kā savu īkšķi."

"Vai tas tas vīrs, kam Ugrafs norāvis ādu ar visiem matiem no galvas?" tā Karlīne.

"Tas pats."

"Nu tad stāsti."

"Labi. Kad par Pelu, tad par Pelu. Tas notika tā: "Vienreiz brauc šis Ugrafs, ar četriem zirgiem skriedams, kā daždien pats lielais liels kungs. Bet kā brauc, tā tajā ceļa līkumā, mežā, kur tie stāvie krasti un kur nevar pagriezt ne pa labi, ne pa kreisi, gadās priekšā rinda siena vezumu, viņa pašā muižas darbinieku. Un pašā rindas priekšgalā - Pela. Ugrafs tūlīt zvēro: "Griez ceļu, Tu unsvāt!" Tā uzklie dz Pelam, ka mežs dārd. Bet kā Pela pagriezīs! Nobaidījies nabags, rausta zirgu, gan šā, gan tā, bet Ugrafs tik dod virsū savu pērkonu. Un kā nu Pela nu laidīs gar pašu krauju. Bet kā gar pašu krauju, pakalējais ritenis gravā iekšā, vezums apkārt un ceļš pilns. Kā vezums apkārt, Ugrafs no savas karietes laukā, Sasauc darbiniekus. Darbinieki saskrej un trīc. Ko liks darīt? Pelam jādod koki. Kā sola Pelam kokus, Pela mežā iekšā. Izrauj divu vīru auguma priedeni ar visām saknēm un griež tik sev ap galvu: "Kas tuvosies, dzīvs nepaliks!" Ugrafs kliedz kā traks, draud un rīda, bet vīram, kas izskatas

BVLM
33675

Big R 2/16

tāds, ka sašķaidīs galvu katram, kas nāks tuvu, tādām vīram neviens klāt neķerās. Kā nu Ugrafs Pelam neka nevar izdarīt, tā pats karietē iekšā un prom uz muižu. Lai nāk visi darbinieki lenkt Pelu. Labi. Ies visi darbinieki. Bet kā šie klāt, Pela jau pa mežu kā zaķis! Izmeklējās, izsaucās - iet mājā, rokas plātīdami. Pelas nav. Pela dzīvo pa mežu. Bet cik ilgitā dzīvosi. Kā nāk nakts, Pela, izsalcis un noskrējies līdz nabadzībai, zogas uz savām mājām. Pārnāk mājās, redzi, Ugrafs licis aizvest uz muižu viņa sievu. Bet sieva Pelam jauna un skaista, tikko to pašu gadu bijušas kāzas. Kā Pela redz, ka nav sievas, tā, nenoskaitījis ne tēva reizi, prom uz muižu. Muižā tam pasaka, ka Ugrafs licis sievu vest uz savu kukņu. Pela tūlīt, gāžas iekšā Ugrafa kuknā, kā lauvas bedrē. Ja, sieva, nabadzīte, sēd kaktā un raud. Pela pakamp sievu, izgrūž pa durvīm, lai skrien uz māju, bet nepagūst pats vēl pārkāpt sliegsni, kad Ugrafa ķetna jau tam uz pleca. Nu starp abiem sākās laušanās, kā uz dzīvību un nāvi. Jo Ugrafs stipris un liels kā lācis, jo Pela vēl stiprāks. Nezin arī, vai nu Ugrafs nemaz nav kliezjis pēc palīga, vai arī katris taisījies nedzirdīgs, sargādams savu ādu, bet to gan zin, ka neviens trešā tur klāt nav bijis. Beidzot Pela tomēr paguris no visas dienas lielājam bailēm un mocībām un pašlaik domājis: nu pēdējā stundiņa klāt, kad uzreiz iekritis acīs vaļējais kukņas logs. Saņēmis nu vēl visus spēkus, nogrūdis Ugrafu gar zemi, uzlēcis uz loga un nupaļ jau būtu bijis pāri, kad Ugrafs, kā kaķis, atkal bijis augšā un paguvis to sagrābt aiz matiem. Tā Pela palicis karājoties, kā Apsalons, starp debesi un zemi, bet tad rāvies, rāvies, kamēr izrāvies. Bet galvas āda ar visiem matiem palikuse Ugrafam. Pela, pārskrējis mājā, noplūdis asinains, paņēmis sievu un tai pašā naktī nozudis, kā zemē iegrimis. Arī Ugrafs nelicis šā meklēt. Tikai pēc tam atkal uzklīdis pagastā, kad Ugrafa vairs nebijis starp dzīvājiem."

"Diez, vai tas arī viss ir tiesa," Karlīne šaubas, kad Bungatiņš nobeidzis par Pelu.

"Ej, pavaicā viņam pašam, viņš jau vēl starp dzīvājiem."

"Kā nu nebij tiesa!" Anus steidzīgi piemetina. "Tie laiki vēl nemaz nav tik tālu, lai nezinātu, kāds bij Ugrafs. Lai Dievs patru pasargā no tāda! Lai pastāsta Bungatiņš."

Un Bungatiņš stāsta:

"Ja, briesmīgs bija Ugrafs. Nīknāks, nekā meža zvērs. Tāds viņš pats, tādi viņa vagares un palīgi. Asaras un vaimanas viņu gaidīja un vadīja, vai tas gāja, vai nāca. Koki bij viņa rīta pātari, koki viņa vakara dzies-

ma. Koki un koki par mājāko vainu, vai arī par it nekādu vainu. Bēdu un vainamu nospiesti staigāja ļaudis. Un mājās nedzirdēja dziedam piecīgas dziesmas, vai pat tik skaļi runājam, kā mēs tagad. Lai Dievs sarg! Katris nokrustījās, kad tik Ugrafa vārdu pieminēja. Un tad pienāca viņa laiks.

Uznāca poļu dumpis un sāka stāstīt šādas un tādas neticamas lietas. Poļu ļaudis paši tiesājot muižniekus un aizdzenot no muižām. Krzemes muižnieki arī visi pa steigšanu nozuda un aizbrauca, cits uz svešām zemēm, vai cits uz Pēterburgu savās drošajās pilīs. Bet mūsu grafa pilī dzīvoja Ugrafs, kā dzīvojis, un tāpat, kā agrāk, spīdzināja un kokoja ļaudis.

Bet kādā vēlā tumšā rudens naktī, kad vētra krāca un lietus gāza, kā ar spainiem, pie pašām kungu durvju ļovenēm piejāja sveši vīri, straujos zirgus dancinādami, dauzīja durvis, kā ar āmuriem, un kļiedza, lai laižot šos iekšā. Visi jau gulējuši pirmā miegā un Ugrafs, tikko uzrāvis un izdzirdējis sitienus lielājās durvīs, tūlīt nogidis, ka labi vairs nebūs. Untā viņu uzreiz sagrabušas lielas bailes par visiem tiem grēkiem, ko tas nodarījis. Tās bailes bijušas zināmas sirds mocības. Skrējis tad nu pa istabām un kļiedzis pēc ļaudīm. Bet ko ļaudis vairs varēja darīt? Saskrēja gan, bet visi nobaidījušies trīcēja un drebēja. Arī pašam Ugrafam, negantājam un briesmīgājam spēka vīram, lodzījušies ceļi, bet ko darīsi? Kad neviens nav gājis durvis atvērt, tad beidzot gājis pats. Ienākuši vīri briesmīga izskata, liekiem gīmjiem, "Kur Ugrafs?" klieguši, lai gan jau to pazinuši un tūlīt pavēlējuši ļaudīm pazust. Kad palikuši tikai ar Ugrafu, noslēguši durvis un nu Ugrafu tiesājuši.

Pēc tam aizgājuši un nozuduši tā, itkā būtu iegrimuši zemē. Ugrafs no tās pašas reizes gan kādu laiku vēl dzīvojis, nevienam vairs nelā ļauna nedarīdams un no ļaudīm baidīdamies, bet tad ar to pašu arī miris. Ļaudis gan pēc tam izrunājušies šā, gan tā, bet neviens nav dabujis zināt, kas tie tādi tiesātāji bijuši.

"Paldies Dievam, ka mēs vairs nedzīvojam tādos laikos." Karlīne saka un lūdz Bungatiņu stāstīt kaut ko priecīgāku.

Bet kad stāstīšana ir iegājuse drausmīgos notikumos, tad nav tik drīz gala. Viens zin par laupītājiem, kas dzīvo dziļos mežos vientuļās būdīnās un iziet izlīkos uz tādām mājām, kurās atronas maz vīriešu, otrā par spokiem, kas gaida uz krustceļiem, kapu tuvumā, vai citās noslēpumainās vietās, trešais par drausmīgājiem veļiem, kas, ļauni savu nūžu vadījuši, nevar atrast miera, bet garājos rudens vakaros nāk uz mājām un, kad aizstāj vientuļo cilvēku, rādās un plosās tā, ka tas cilvēks nekur vairs

glābties, kā tikai uzskriedams uz istabas augšieni. Bet arī tur veļi tam dodas pakal, un cilvēks tik paspēj, ka uzraut vēl trepes aiz sevis. Bet arī par to veļi maz ko bēdā. Viņi sāk rāpties pa sienām pie cilvēka. Cilvēks cīnas ar viņiem, gan krustu mezdams, tēvreizi bailēs skaitīdams, gan ar trepēm baltos spokus atpakal grūzdams; bet tad viņu sāk nākt arvien vairāk un vairāk. Tik daudz, kā melnā nakts, un cilvēks redz, ka nekā vairs pret viņiem nepaspēs. Cilvēkam jau sāk līst baiļu sviedri, māja jau sāk krākt no veļiem, koki laukā šņāc un kokas, veļi ir jau uz istabaugšas, viņi jau izstiepj ēnu rokas sagrābt cilvēku. Bet tad iedziedās gailis, uzreiz nobrūk gar sienu, kā kad zirņus bērtu, norimst vētra, norimst troksnis, nokūp gar acīm, kā balta migla, un viss ir tāpat, kā bijis. Lai arī cik lielās briesmās ir cilvēks ar veļiem vai spokiem, Annele zin droši: nekas viņam nenotiks. Īstā brīdī iedziedās gailis, un viņš būs glābts. Un tā būtu dažreiz gribējies, lai tak gailis neiejauktos tik daudz ^{cilvēku} un spoku savstarpējās darīšanās un ļautu viņiem pašiem visu nodarīt līdz galam, lai tad redzētu, kas tur iznāk. Bet nē: īstam stāstītājam, tādām kā Bungatiņam, gailis arvien pie rokas. Kā stāsts nogājis līdz tādai vietai, kad jau sāka mati celties stāvus, uzreiz nāca: "tad iedziedājās gailis," un visi spoki bij beigti, un arī stāsts bij galā. Bet šā stāsta galā stājās atkal cits stāstītājs, kas savu rindu gaidīt gaidīja, un saka: "Bet tas vēl nav nekas. Kā tad toreiz, kad es gāju darbos..."

Tie bij tāli laiki, kad Bungatiņš, vecā Anus un Juriša vecā māte bij gājuši "darbos". Kad bij mērojuši tumšās naktīs garus ceļus līdz muižu rijām, devušies laukā jau priekš gaiļiem un tad, ejot gaŗām bīstamām vietām, gaiļu sauciens no kādām tuvām mājām īstā brīdī bij izklienējis drausmīgas spoku ēnas. Un muižu rijās, lielajā darbinieku pulkā, bij reti kāds, kas nebūtu kādreiz redzējis tādas ēnas.

Jaukājiem vecājiem teiku teicējiem Annele mutē vien skatījās. Nevarēja jau beigt viņos atklauties un atskatīties. Viņu neskaitamās grumbas vītušajās sejās bij itkā aiztecējušu dienu zīmes, kuŗai katrai bij savs īpatnējs stāsts. Bet kas viņus visus varēja izklāstīt? Paši teicēji bij, kā bezdibenīgi apcirknī neskaitamām slēptuvēm. Bet daudzas jau bij laika aizcietējušas un vaļā vairs nevērās. Bieži, kad stāstītāji par kādu teiku, vai tālu notikumu, viens otram uzprasīja: vai Tu vēl atceries toreiz? pēc kāda brītiņa pārdomas nāca skumja atbilde: Nekā, neatminu vairs! Un tas stāsts tad palika nestāstīts.

Iznāk vecmāmiņa.

"Nu jau būs laiks mest pie miera to tenkošanu," viņa saka. "Patec, Karlīn, meit, laukā un paskaties, kur Sietiņš. Pulkstens bij piestājies un nu par jaunu jānogruntē."

Kad Sietiņš jāskatas, skrien visas jaunās kājas. — Kuņš pirmais atradīs. Izrādas, ka visgaišākās acis arvien ir Annelei, jo pirmā viņa saskata lielajā zvaigžņu barā septiņu sīkzvaigznišu pudurīti, kas izliekas itkā būtu noslēpies, nobēgdams tālu, tālu aiz visām spožajām, lepnajām debesu spulgotājām. Annele arī zin, kāds tad laiks, kad Sietiņš vāra augumā, kad tas pāri jūtam, vai liepas galotnē; zin, kad tad jāiet bērniem gulēt, kad meitām un kad jāceļas lieājiem ļaudīm uz kulšanu, vai citiem grūtiem un ilgi darāmiem darbiem. Viņa var arī atrast Lielos ratus un Mazos ratus. Vecmāmiņa tos netur par tik uzticamiem laika rādītājiem, kāds ir Sietiņš.

Debasis ir ^{tik} pilnas zvaigžņu, kā nobērtas. Apžilbinoši lielas viņas un mirdzošas. Un šķiet tik tuvas, tik sirsnīgi mīļas, ka Annelei acis kaist, viņās skatoties. Viņas liekas būt, kā uzticami sargi, kas visi raugas uz Ilēniem, lai nekas ļauns tiem nenotiktu.

Annele drīkst gulēt pie mātes, platajā gultā. Tā ir jautra lieta, jo tad nāk vēl liela dūdināšana un stāstīšanās par bībeles ļaudīm; Starp tiem ir Annelei draugi un nedraugi. Nežēlīgs viņai šķiet Abrams ar Zaru, kas izdzen Hagari un Ismaelu, lai tikai viņu pašu puikam paliktu vairāk naudas un mantas; viltīgs un nelāgs ir Jēkabs, kas, kazlēnu ādām apsedzies, pievilī vientiesīgo Ezavu un laupa tam pirmdzimtības tiesu. Nemaz viņai netiek Abrama un Izaka Dievs, kas viņus pamāca tā darīt, kā nav labi, un kas nīd un iznīcina citu ļaužu bērnus, lai tik Abrama bērniem būtu daudz vietas.

Bet gaišs un jauks ir Jāzeps Dievs, kas soda viltīgos brāļus tā, ka Jāzeps, ieticis augstā godā, tos var paēdināt bada laikā. Varens ir Mozus Dievs degošā un nekad nesadegošā ērkšķu krūmā, Sarkanās jūras uguns stabā un Zinaja kalnā, kad tas Mozum rāda Apsolīto zemi.

Daudz, daudz ir šo brīnišķo stāstu, kuņiem nav gala, kuņus grib dzirdēt Annele arvien no jauna un atkal no jauna, līdz māte saka:

"Guli, nu guli. Man ar nāk miegs."

"Vēl par Engeli. Tikai vēl to vienu stāstu par Engeli!"

"Kuņu stāstu Tu gribi?"

"To aitu stāstu."

"Labi, labi," māte atsaka un Annele nu klausās, klausās, kas nāks.

Bet stāsta vietā tikai dzirdami dziļi elpas vilcieni. Vairāk nekā.

Māte iemiguse.

Modināt viņu Annele neuzdrošinas un Engeles stāstu viņa var izstāstīt sev viena pate.

Engele ir bijuse mātes aukle taīs laikos, kad māte bijuse vēl mazāka par Anneli. Nu jau viņa sen guļ smilšu kalniņā, bet Annele to pazīst tikpat labi, kā veco Anu, vai Bungatiņu. Viņa zin, kādas katrā laikā dziesmas dziedājuse Engele, kādus stāstījuse stāstus, vai teikuse sakamus vārdus. Engele bijuse maza auguma sieviņa, arvien jautra un laba ar bērniem. Vīru un bērnus pazaudējuse lielā sērgā, tad atnākuse Mežasargos pie mātes vecākiem par bērnu aukli un sevišķi Anneles māti mīlējuse, kā pašas bērnu. Anneles māte arī nekad neteica: to un to darīja mana māte, bet: to un to darīja Engele, to un to man mācīja Engele. Un ko Engele stāstījuse, dziedājuse, vai gudru mācījuse, to māte māca un stāsta tālāk Annelei.

Bet par Engeles aitām ir tāds stāsts:

Tas ir no tiem laikiem, kad Engele bijuse tikko iesvētīta un sākuše iet darbos. Ir tumša, tumša rudens diena. No asā vēja var tikai paglābties mežā. Lietus mērcē jau kādu nedēļu. Engelei šodien muižā ganu diena. Viņa izdzinuse ganīt muižas aitas, kurū ir nepārredzams pulks. Aitas ir baltas, melnas, rūšainas, pelekas. Īk pa brīdi Engele tās skaita, jo viņai bail, ka neielien kādā kadiķu krūmā un nenoklīst. Mazs, melns Taksītis viņai no mājām atzadzies līdz. Tas būtu labs aitu atgriezējs, to amatu Engele viņam iemācījuse ar māju aitām, bet viņa to uz muižas aitām nedrīkst rīdīt, ka kaut kāds neizdzird un nepateic vagaram. Kad Taksītim nav darba, viņš tikai līn pie viņas, trīcēdams no aukstuma; viņa paņem to azotē un nu ir abiem silti. Abiem gribētos ielīst kadiķu krūmā, lai būtu kaut cik patvēra pret auksto lietu, bet Engele arī to neuzdrīkstas, aiz bailēm, ka neiemieg. Viņa tikai ar varu spēj noturēt acis vaļā. Miegš māsās virsū kā māns un pleci tik smagi, itkā tajās būtu drūzmām sasēduši visi rudens veļi. Kā no pusnakts viņa jau iznākuse no mājām kult muižurijas un, ne brītiņu atmīgu nedabujuse, izdzinuse atkal ganos. Engele turas, turas, bet beidzot slīgst kājas zemē. Viņa domā: Tikai uz mirkli, uz vienu acimirkli piespiedīsies pie priedes, kur pie paša celma redzas sausa vietiņa. Piemīgšu acis. Paņems bada tiesu miega.

Bet kā piespiežas pie priedes, tūdaļ iekrīt kā ūdenī. Taksītis nūrd,

Taksītis rej, Taksītis rausta pie drēbēm, Engele ir, kā akmens upes dibenā. Tad Taksītis iebāž arī savu galvu vēl dziļāk Engeles azotē, un abi nu ritinas, kā silts kamols caur biezu miglu.

Engele zin: jākapj stāvi, augsti kalni, kā uz jumtu; jālaužas caur bieziem krūmiem, kuŗi plēš drānas; jābrien caur dziļām upēm, kuŗās udeņi līdz acīm, bet nekur nevar uzkāpt, neka nevar izbrist; kājas klūp un pinas, krūtis žņaudz; jākliedz, jākliedz! Bet ko viņa kliedz? Sešdesmit, septiņdesmit, deviņdesmit, simts! Simts, simts, simts!

Un piepeži acis valā. Bet no aitām nav ne sešdesmit, ne simtu, ne vienas vienīgas! Ne līpiņas vairs, ne sprogziņas!

Engele uzlec kājās kā zibens. No miega vairs ne vēsts. Skatas uz vienu pusi, uz otru: tikai lietus, lietus un peleks mežs, kaili lazdu krūmi. Ne putniņa, ne citas dzīvas dvēselītes. Kur iesi? Kam prasīsi? Pacuinās Taksīti, tas paskrējas šur un tur, paošņā pēdas, bet gudrības nekādas, nošņākā tik un lienpie viņas siltumā. Neko darīt. Paņem šuneli nešus un dodas uz laukmales pusi, vispirms meklēt uz jaunājiem rudzu sējumiem.

Laukmalē ne zīmes, ne pēdas. Engele skrien atkal atpakaļ uz mežu. No meža uz citu laukmali, no tās atkal uz mežu. Viss velti! Engele nejūt vairs savu kāju, ne citu locekļu, viņai tik vienas domas: muižas aitas! Ja pāries bez tām mājā, tad pēdējā stundiņa klāt.

Ko viņa vispār darīs muižā bez aitām? Viņa nav ne tik daudz, kā no-mests akmens ceļmalā, kā sprunguls, atskēlies no celma, vai sakaltuse rudens zāle. Ja neatradīs aitas, viņa klidīs pa mežu līdz pašai mūžībai, līdz nokritīs bez samaņas.

Uznāk vakars un pēc tā ātra nakts. Tāda nakts, ka ne aci durumu neredz. Bet Engele tikai iet un iet, bez ceļa un takas, no kalna lejā, no lejas kalnā, dažreiz nekā vairs nesamanīdama, tikai kājām un rokām ceļu taustīdama. Ja neiesmilkstētos Taksītis padusē, viņa nemaz vairs nezinātu, ka ir starp dzīvājiem pasaulē.

Tā nu pate vairs nezin, cik ilgi gājuse, kad piepeži kājas nemaz vairs neatrod ceļa. Kur liek, tur atduras, kā pret sienu, un klūp. Engele taustas, rokām grābstīdama, un satausta krustus. Nu viņa nojauš, ka ieklīduse kapsētā. Kad paceļ acis, kā miglā, augstu pār galvu, var novērot kāda sabiezējuma slaidas apmalas: tas ir baznīcas tornis.

Gar krustiem tālāk taustīdamās, Engele dodas uz baznīcas pusi. Piemirkušie zari sitas pār rokām, sitas sejā, apbirdinādami to lāsainu rasu.

Bet pie katra sitiena Enģele nodreb no bailēm, jo viņai liekas, ka zarus birdina neredzamas rokas.

Pulksteņu nams ar vaļēju ieeju ir kā drausmīgi atplēsta, melna rīkle. Bet ko darīsi? Enģele ieiet viņā uz pirkstu galiem, cenzdamās būt vēl klusāka, nekā pate nakts, un noslīd kaktiņā, uz viena no zemājiem koka soliem, kas stāv katrā pusē gar sienu un uz kuņģiem svētdienās, pa dievvārdu laiku, sēd baznīcas nabagi. Noskaita tēvreizi, pārmet krustu un domā: Lai nu Dievs dara, ko darīdams, bet tālāk vairs nevaru. Taču vismaz jumts virs galvas. Kad ausīs diena, redzēs ko darīt un kur iet tālāk. Un tūlīt smags, kā svins, viņai uzveļas miegs.

Cik ilgi tā dungojuse, Enģele nezin, bet piepeži viņa ir atkal jautra, kad Taksītis, salekdams, ieņurdas. Ošņā, nošņā un atkal ieņurdas. Klau! Nu arī viņa dzird. Jādzirdz tālu soļu dunoņu. Viņai pārskrien salts pār kauliem. Liekas, itkā viņas slapjās drēbes grabētu uz miesām. Gari! viņai izšaujas aukstums, klabēdams zobiem. Veļu laiks, tumša nakts, garu stunda! Veļi nāk baznīcā!

Taksis izkaiž īsu rējienu, bet Enģele to noslāpē. Piespiež šuneli cieši sev klāt, glāsta, klusina, saspiež tam purnu un šunelis arī, itkā Enģelei pa prātam, vai arī pats itkā baidīdamies, iekunkstas un rimst, iekukstas un rimst. Soļi top arvien skaļāki. Nu jau tuvu. Nāk no labās puses, no kreisās, tik daudz, ka mūri dimd. Enģele domā: nupat sprāgs vaļā lielās baznīcas durvis, iedegsies sveces, sāks dūkt ērģeles, bet kurš dzīvs cilvēks to visu redz, tam uz vietas jāpaliek par pelnu kopiņu. Lai nepalīktu par pelnu kopu, Enģele ievelkas pavisam dziļi kaktiņā, pārvelk segu pār galvu, lai ne redz, ne dzird un padodas: lai nu notiek, kas notīkdams.

Dip, dip, dip! Pirmie soļi jau pie ieejas, jau uz cietā ķieģeļu klona. Dip, dip, dip! tiem pakaļ citi un atkal citi, tik daudz, ka Enģelei šķiet: tur nāk ne desmitiem, bet simtiem un tūkstošiem. Bet nekur tālāk tie neiet. Baznīcas durvis priekš viņiem neveras. Tie drūzmējas tāpat pulkstenamā un Enģelei liekas, ka gaiss stāvu stāv no viņu pilnuma. Dīvainā klusā balsī murminādami un šņākdami tie spiežas ap Enģeli kā mūris; slapji un silti tie spiežas ap viņu, tik silti, ka Enģelei liekas, ka gaiss jau sāk kūpēt no viņu siltuma. Kas tie par gariem, kas tā kūp! Enģele izbāž roku no apsegas, bet galvu vaļā nesedz. Tikai pataustīs mazdrusciņ. Kas tad notiek, notiek - Bet kā ķer, tā turpat, pie ceļgaliem, ieķer garā, slapji siltā, mīkstā vilnā. Un kā nu vēl ar otru roku pāiet

pāri platai mugurai līdz galvai, līdz likājiem ragiem: Nu, kā tev! Tas jau ir pats Likragelis, lielais, dārgais muižas tekis! Un Taī pašā laikā, kad Taksītis, pasprucis no Engeles klēpja, ar priecīgu rējienu ielec aitas, arī Engele, iekliegdamās un priekā birstošām asarām, nokrīt ceļos uz kriegeļu klona: ir pateicas Dievam, ir gribētu visas aitas spiest pie sirds aiz lielas, lielas laimes.

No visas sirds Annele novēl Engelei šo laimi pēc tik lielām bēdām. Nu viņa varēs paņemt miega ne tik bada tiesu vien. Piespiedusēs pie aukstā baznīcas mūra viņa gul, kā Dieva ausī. Arī aitas, nogurušas no lielas klejošanas un maldīšanās, sagulst uz dusu, sildīdamas gaisu ar savu dvasu. Lai gāž lietus, lai tek urdzēdams pa baznīcas jumta trūbām, lai klīst apkārt veļi un gari, baznīcā tie šonakt iekļūt nevar, jo aitas gubām gul tai priekšā.

Kur Engele tagad? domā Annele. Vai viņa klīst apkārt kā gars un vai Annelei būtu no tās bail, ja tā tagad ienāktu? Ne, nebūtu bail, viņa atbild savām domām. Engele, tik mīļa un laba, ko viņa varētu ļaunu nodarīt bērnam?

Bet vai viņa ko zin par māni, kā es par viņu? Annele atkal sev jautā un nezina uz to atbildi. Vai Engele būtu tik zinuša, Annelei liekas apšaubams. Bet viens gan ir, kas visu zin, o ja, viens ir, kam nekas nav apslēpts; tas ir tas, kuŗa svaigžņotais mētelis šonakt ietin visu pasauli. Vai tas ir Dievs? jautā Annele un, padomājuse: Dievs gan. Nevienš cits. Un kad viņa tā domā, viņa dzirdz savu elpu kaklā un viņai ir tā, itkā tas, kas visu zin, būtu pienācis tik tuvu, tuvu un viņas mazā sirds būtu kā satverts putniņš uz viņa delnas, un klusu, klusu to jautātu kāda bals: Vai Tu tā esi, Annele? Un tik pat klusi viņa atteiktu: Ja, tā es es. Un vairāk viņa nevar pateikt. Ne. Visuspēcīgais, Varenais, Mūžīgais, kā tēvocis no sprediķu grāmatām lasa svētdienas rītos, tādu vārdu Annelei nevajaga. — Ko teiks tam, kas visu zin? Viņš jau pats atnācis ar to kvēlino gaismu, kas pilda Anneles sirdi, kā gaišākā vasaras saule. Nekas ļauns nevar tuvoties nevienam, jo Iļēnu istabā ir Dievs. Viņš paskatās mīļi uz visiem gulētājiem, un tik pat labs viņam ir mazais Jurītis, kā vecā Anus, tāds pat Bungatiņš, kā Simkus. Nemaz nav Simkus labāks, tapēc ka viņš Izraeļa bērns. It nebūt ne! Viņš nav vis tikai Izraeļa bērnu Dievs, bet visu cilvēku Dievs un tā kā Mozum ērkšķu krūma uguns drānās, tāpat viņš rādās visiem liesmaino debesspīdekļu gaišumā.

Tā Annele domā kādu laiku un liekas: visa sirds kaist bezgalīgā

gaismā. Bet tad ir tā, itkā tas, kas nupat bij, lēni, lēni atietu no viņas gultas un izietu no istabas, kā ar lēnam dziestošu uguni. Lai gan viņai droši un labi, tomēr tā kvēlainā siltuma sirdī, kas bij nupat, vairs nav. Docekļi paliek viegli, viņa pate sev pavisam tuva. Iegriežas mātes līkumā, labi tālu no ledaini zaigojošas sienas, jo gulta ir plata. "Tuk, tuk!" dzird krūtīs pukstam: "Tik, tik!" lēnāki kaut kur atbalso. Tas ir lielais pulkstenis tēvoča Anša kambarī. Viņš ir viens pats, jo tēvoča nav mājā. "Ti, tik! Padomā nu vēl manu stāstu," saka lielais pulkstenis.

"Labi, labi," Annele saka, bet viņai netiek vairs domāt.

Viegli grīlodamies mīkstais: tik-tik- kaut kur aizsūpojas un nozūd. Bet nu piepeži atkal Simkus kaktā sāk muždēt. Kas tur notiek: Annele redz: pie galda sēd Simkus, bārdu gaisā izslējis un grābstas ap ūdeņa krūzu, kuŗa parasti stāv uz galda. Vai nu krūza tukša, jeb Simkus tā samiegojies, ka tam uznākušas naktspamašas, kas arvien ir ļoti baismīgi skatīties. Simkus ceļas gāzelēdamies kājās un iet stenēdams, pāri lielājai saimes istabai uz Jurišmātes kaktu. Ko viņš tur meklēs? Annele klausās. Pēc kāda laika dzird: klaukš, klaukš! Simkus dzer. Ā, nu viņš sadabujis krūzu ar ūdeni. Bet tad pēkšņi tāds kliedziens, itkā Simku nupat kāds žņaugtu, tāds, ka rūtis trīc: Oi laudes, laudes! Glābet, glābet! Es esu pagalem!"

Visās gultās uzteiz augšā balti stāvi: "Kas ir? Kas ir?" Samiegojušās balsis. Saucieni. Viens skrej ar skalu. Tā ir Karlīne. Simkus nokritis uz klona. Vaimanā. Kukst: "Glābet, laudes, glābet!" Karlīne, vienā kreklā, sārta no miega, bāž Simkum zem deguna platu, sveķainu skalu. "Ko Tu kliedz un baidi ļaudis! Kas Tev noticis? Vai Tu esi tūlīt jau traks palicis:"

Vaidēdams Simkus sūdzas:

"Lautine, mīle lautine! Es ēde vakare tā sālīte silke. Un tā silke dedzine kā uguni eks mane vēdere. Un es gāje dzeset tā uguni. Un es atrade eks tem kaktem vene krūze. Un es dzēre no tā krūze. Un kā es dzēre no tā krūze, tā es iedzēre jipte. Vine mane dedzine, kā elles uguni. Glābet, mīle lautine. Eks tem krūzem bij jipte."

"No kādas krūzes Tu dzēri?" prasa Zete. No manas?"

"No tem dzeltenem krūzem."

"Vai manu die! Tas trakais žīds ir iedzēris gaļas sālīmi. Tai krūzē bij ieliets gaļas sālīms. Ko viņš dauzījās tai kaktā! Krūza bij novā-

kota."

"Gale sālīme? No kāde gale? No cūke gale?" vaimana Simkus.

"Nuka, no cūkas. Vai ta man vēl cita kāda gaļa arī ir?" atsaka Zete, ieskatīdamās krūzā: "Pagans tāds! Kampis, kā nejēga!"

"Gale sālīme! Sālīme no cūke gale!" kliedz Simkus, abas rokas gaisā kratīdams. "Oi gevalt! Es ese pārkāpuse bauslībe! Es ese iekampuse jipte! Es ese pārkāpuse bauslībe!"

"Karlīn, meit, iztec nama kambarī un ienes viņam krūzīti piena," vecmāmiņa mierīgi saka Karlīnei, un tad nomierina Simku: "Kuš nu, kuš, Simku, nav jau uz nāvi. Gan būs viss atkal labi. Kas tad ies teikt, ka Tu esi pārkāpis savus bausļus."

Karlīne ar visu skalu pazūd smiedamās namā.

Bet Annele tik to vēl ir redzējuse. Tad viņa iegrimuse miegā kā ūdenī.
